

V Německu bylo koncem r. 1907 bank hypotečních 39 s akciovým kapitálem 764·9 mil. M., které měly v oběhu zástavních listů 8.830·7 mil. M a 228·4 mil M. komunálních úpisů. Celkem tedy obíhalo těchto dluhopisů 9.059 mil. M (=10.655 mil. K).

2. Prioritní obligace drah a jiných společností.

Stavby železných drah a jich opatření vozidly a jiným příslušenstvím vyžadovaly obrovských kapitálů. Pojem o tom si učiníme příkladem dráhy jižní, která (také pro italské linie) vydala množství různých cenných papírů (akcií a částečných dluhopisů), za které stržila 620 mil. zl. ve zl. (1550 mil. frs. = 1476 mil. K). — Takoveto veliké sumy nedají se sehnati pouze akciovým kapitálem. Pro první dobu se sice může počítí s pracemi z prostředků sebraného akciového jmění, ale později třeba vzíti na pomoc úvěr, který se dosti lehko dostane, poněvadž dráha má nabyté nemovitosti, které může dáti v zástavu. Dluhopisy částečné, které za tím účelem se vydávají, mají tedy zástavní právo na všechno jmění dráhy a musejí býti zúrokovány a dle umořovacího plánu slosovány a spláceny, dříve nežli se může vykazovati zisk k rozdělení akcionářům. Z této přednosti, kterou tedy mají tyto částečné dluhopisy proti akciovému kapitálu, plyne jejich název „prioritních“, totiž přednějších obligací. —

Vedle železnic mohou arci také jiné dopravní podniky vydávati částečné obligace, jako na př. paroplavební společnosti, elektrické dráhy, ano i podniky průmyslové a hutní, pokud by původní akciový kapitál nestačil a vydávání nových akcií by se neodporučovalo. Dříve se také tyto úpisy řadily mezi prioritní obligace. Ale menší jistota, jakou poskytují podobné podniky, zvláště průmyslové, vedla k tomu, že na př. v kursovním lístku vídeňské bursy se dělí priority železnic od obligací jiných dopravních podniků a také od částečných dluhopisů průmyslových společností. Ovšem oběh podobných úpisů a jich význam proti prioritním obligacím skoro mizí.

Prioritní obligace čelnějších a výnosnějších drah jsou zrovna tak hledaným papírem jako zástavní listy, neboť i ony jsou dobře zástavou a výtěžkem dráhy kryty a z té příčiny obecnost v nich rádo ukládá své úspory. Také prioritním obligacím velkých drah zrovna jako zástavním listům je propůjčena vlastnost sirotčí jistoty (*pupillarsichere Papiere*). Arci nemůže to platit pro všechny dráhy úplně stejně, neboť některé nejen že nevynášejí dividendy, nýbrž nestačí jich výtěžek ani na zúrokování priorit. Celkem však je tak pochybných podniků velmi málo, jelikož obvykle nelze železnou dráhu stavěti dříve, pokud se nevidí možnost naprostá, že aspoň priority budou bezpečně úrokovány a splaceny. Kde bylo železniční spojení nutné, ale zároveň obava, že by se dráha nevyplácela, pravidelně podnik jen tak se umožnil, že státní nebo jiná veřejná pokladna převzala za schodky drah garancii. Poněvadž pak dosti často se musilo k této státní garancii sáhnouti a to v míře velmi povážlivé při některých společnostech, vedlo to u nás konečně k postátnění mnohých takových drah (později arci postátnovány i jiné dráhy negarantované, nebo pro které státní garancie nebylo potřebí) a tím dluhopisy tyto staly se úpisy státními. Dnešní dobou již více nežli polovice našich železnic přešla ve vlastnictví státní, ale poněvadž byly to dráhy vesměs méně výnosné, nemohlo se nikterak říci, že by proto byla také polovička dluhopisů železničních státními. Dosud měl kapitál soukromý alespoň v naší polovici říše proti státním železničním obligacím velikou převahu. To také bylo ještě stupňováno tou okolností, že mnohé dráhy naše měly své linie v jiných státech, které je od nich odkoupily za určitý důchod a tím zůstaly obligace soukromými, ačkoli dráhy, pro které byly původně vydány, přešly ve vlastnictví cizích států. Tak společnost státní dráhy prodala své linie v Uhrách uherskému státu, společnost jižní dráhy musila za určitý důchod vzdáti se svých italských linií a postoupila také jednu trať za týchž podmínek státu uherskému (trať ze Záhřebu do Karlovce); společnost uhersko-haličské dráhy dostávala roční důchod od Uher za bývalé své tratě na uherské

půdě atd. Až budou převzaty priority severozápadní dráhy, jihosevero-německé dráhy a dráhy státní společnosti, nabudou státní železniční úpisy proti prioritním obligacím akciových společností naprosté převahy.

Není potřeba vypočítavati všech prioritních půjček, pouze pro nejdůležitější dráhy se o nich zmíníme. V první řadě jsou to prioritní obligace společnosti jižní dráhy.

Společnost jižní dráhy vydala v různých emisích, které jsou označeny písmeny A, C, O, K, H, J, D atd. (celkem 16 emisí) 4,338.099 kusů 3⁰/₀ních obligací prioritních po 500 frs. = 20 £ = 200 zl. ve zlatě, které však vynášejí ročně pouze po 13 frs. úroků (dva půlletní kupony po 6.50 frs.), jelikož 2 frs. se srážejí na daně a poplatky z těchto cenných papírů. Obligace tyto budou splaceny r. 1968 (některé emise již r. 1954) [do konce r. 1907 jich bylo umořeno 554.125]. — Kromě těchto priorit 3⁰/₀ních vydala jižní dráha ještě 5⁰/₀ní priority 250.000 po 500 frs., na které stát částečně přispívá a které se budou konvertovati, a pak 4⁰/₀ní prioritní obligace 40 mil. M. Konečně 4⁰/₀ní obligace z r. 1900 100 mil. frs. Celkem bylo nominalní sumou vydáno různých prioritních obligací jižní dráhy přes 2.440 mil. frs., jichž dosud je v oběhu 2.150 mil. frs.

Společnost státní dráhy vydala dvojí 3⁰/₀ní prioritní obligace po 500 frs. (kupony beze srážky daně, půlletně frs. 7.50) a sice pro staré tratě (I. až X. emise) 1,138.652 kusů a pro doplňovací linie (I.—IV. emise) 425.000 kusů. V r. 1895 (v březnu) vydána nová 3⁰/₀ní prioritní půjčka 100 mil. říšs. marek, kterou se měly konvertovati dřívější prioritní půjčky 5⁰/₀ní (a sice 155.000 po 200 zl. ve zlatě a 14.594 po 150 zl. ve stříbře pro dráhu Brno-Rosice vydané, z kterých však již celkem z první 2969, z druhé 991 kusů bylo umořeno); tato nová 3⁰/₀ní půjčka vydána v dluhopisech po 200, 1000, 10.000 říšs. marek. — Konečně jest ještě 4⁰/₀ní prioritní půjčka z r. 1883 v obligacích po 400 říš. mark. a po 2000 říš. marek, celkovou sumou 90 mil. říš. marek. V letech 1900 až 1908 vydána půjčka 4⁰/₀ní 84 mil. frs. Dohromady

nepočítáme-li půjčky konvertované, bylo vydáno na 867 mil. frs. a 190 mil. říš. marek, čili (dle počtu 100 říš. marek = 125 frs.) asi 1.100 mil. frs., z nichž arci již mnoho umořeno je. Podle smlouvy o postátnění převzme stát k vlastnímu placení 846 mil. frs. priorit a společností samé zbude 93·2 mil. frs.

Společnost severní dráhy cís. Ferdinand da měla různé půjčky prioritní, které vesměs převzal stát jako své vlastní dluhopisy.

Společnost severozápadní dráhy měla 5⁰/₀ prioritní obligace ve třech emisích (I. em., II. em. a z r. 1874), první dvě emise 343.824 kusů po 200 zl. ve stříbře a z r. 1874 46.666 kusů po 600 říš. marek a konečně v r. 1885 byly vydány 4⁰/₀ní prioritní obligace (po 1000 zl. a po 200 zl.), celkem 11 mil. zl. 5⁰/₀ní prioritní obligace byly po většině dobrovolně konvertovány ve 3¹/₂⁰/₀ní (k tomu cíli vydáno 3¹/₂⁰/₀ních obligací 128¹/₄ mil. K a 26·7 mil. M.). Dále vydány 3¹/₂⁰/₀ní priority v r. 1903 emise lit. A, lit. B a lit. C v úhrnné sumě 36·442 mil. K a 8·0624 mil. M. Všechny tyto priority i se zbytky nekonvertovaných 5⁰/₀ních budou od státu převzaty k placení.

Z ostatních prioritních půjček železničních zasluhují zvláštního vytčení pouze ještě priority českých dráh, jako priority dráhy buštěhradské (původně přes 40¹/₂ mil. zl., nyní až do výše 68 mil. zl.), Duchcovsko-podmokelské dráhy (ve státní správě původně přes 42 mil. zl.), Pražsko-Duchcovské dráhy (také ve státním držení po konversi asi 49 mil. říš. m. 3⁰/₀ních obligací), Jiho-severo-německé dráhy (samostatná prioritní půjčka 24 mil. zl.). České severní dráhy (21³/₄ mil. zl. ve zlatě), priority této dráhy byly převzaty státem, Ústecko-teplické dráhy (přes 13 mil. zl. ve zlatě).

Ze společných, po většině na uherské půdě probíhajících drah jsou priority Košicko-bohumínské dráhy (57·6 mil. zl. r. m., 14¹/₂ mil. zl. ve zlatě a 46¹/₂ mil. K 4⁰/₀ní priority z roku 1908), priority uherské západní dráhy (25·1 mil. zl.). Uherských velkých akciových společností železničních není, neboť byly jejich tratě postátněny a jich priority splynuly

se státním dluhem uherským. Priorit lokálních drah uváděti nelze a není potřebí.

Také některé jiné společnosti mimo dráhy vydávají prioritní obligace. Tak na př. u nás vydaly prioritní půjčky paroplavební společnosti Adria 3 mil. zl. $4\frac{1}{2}\%$ prioritní obligace z r. 1891, které se mají uplatit do r. 1911; Dunajská paroplavební společnost vydala půjčky 10 mil. M. z r. 1882 a 20 mil. M. z r. 1886; rakouský Lloyd má různých prioritních půjček starších původně na $7\frac{1}{2}$ mil. zl. ve zlatě a nové 4% prioritní půjčky z r. 1895 42 mil. zl. ve zlatě a 18 mil. K z r. 1901 atd.

Vedle toho hutnické akciové společnosti vydaly částečné dluhopisy, tak zejména Alpínská montanní společnost $4\frac{1}{2}\%$ obligace 25 mil. frs., které míní však co nejdříve splatiti; Trifailská dolovací společnost na uhlí má dvě půjčky 4% v původní sumě 6.15 mil. zl. ve zlatě a třetí 10 mil. frs. z r. 1908; Česká montanní společnost má hypotekární 4% půjčku z r. 1896 místo bývalé 5% ve zlatě, celkem 14.200 dluhopisů po 500 K = 7.1 mil. K a $2\frac{1}{2}$ mil. K 4% půjčku z r. 1898 s 5% premií. Poldina huť 4% půjčku $3\frac{1}{2}$ mil. K atd.

Akciové společnosti průmyslové jen velmi zřídka vydávají obligace; tak vydala Union železářská a na výrobu plechu celkem 1 mil. zl. obligací (dvě emise 6% a 5%) a Pottendorfská přádelna půjčku 0.9 mil. zl. atd.

3. Loterní půjčky a promesy.

Od r. 1889 není dovoleno vydávati žádné loterní půjčky mimo loterie státní; cizozemské losy zapovězeny až na ty, které již před rokem 1889 zde kolovaly a jsou opatřeny k tomu cíli státním kolmem. Z loterních půjček, platí se výherní daně 20% . — Stát od r. 1889 nevydal vůbec již žádnou loterní půjčku, pouze zrovna před platností zákona 1889 bylo dovoleno rak. úvěrnímu ústavu pozemkovému vydati ještě 40 mil. zl. nové emise 3% premiových dluhopisů.